

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน

นางสาวเพ็ญจันทร์ พันธุ์ฤกษ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-7103-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELASHIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND ETHNICITY IN
LAMPHUN PROVINCE

Miss Penchan Panrek

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Linguistics

Department of Linguistics

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-7103-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน
โดย : นางสาวเพ็ญจันทร์ พันธุ์ฤกษ์
สาขาวิชา : ภาษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับหัวข้อวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

เพ็ญจันทร์ พันธุ์ฤกษ์: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน
(THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND ETHNICITY IN LAMPHUN
PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์ , 119 หน้า.
ISBN 974-17-7103-7

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวนภาษาและภาษาย่อย ชื่อภาษาและกลุ่ม
ชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่น ลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อยตลอดจนความ
สำนึกทางชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เก็บจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในจังหวัดลำพูนและมีอายุ 45 ปี
ขึ้นไป จำนวน 80 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบ
ถามจำนวน 4 ตอน

ผลการวิจัยสรุปเนื้อหาได้ดังนี้ จำนวนภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูนมี 8 ภาษา
ชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มเดียวกันมีนัยของความรู้สึกเชิงบวกและชื่อภาษาและ
กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มอื่นมีนัยของความรู้สึกเชิงลบ ส่วนลำดับชั้นของการใช้ภาษาโดยเรียง
ลำดับตามการใช้จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทย
ลำพูน ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษาปะกาเกอญอ ภาษาโพรงและภาษามอญ ผลการวิเคราะห์
ความสำนึกทางชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่มในจังหวัดลำพูนพบว่า กลุ่มไทยเชียงใหม่มีสำนึกมากกว่า
กลุ่มอื่น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....ภาษาศาสตร์.....
สาขาวิชา.....ภาษาศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2547.....

ลายมือชื่อนิสิต.....เพ็ญจันทร์.....พันธุ์ฤกษ์.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....กฤษดาวรรณ.....หงส์ดารมภ์.....

448016102 : MAJOR LINGUISTICS

KEY WORD : LANGUAGE / DIALECT / ETHNICITY

PENCHAN PANRERK : THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND ETHNICITY
IN LAMPHUN PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. KRISADAWAN

HONGLADAROM, Ph.D., 119 pp. ISBN 974-17-7103-7

The aim of this study is to investigate the use of languages and dialects in Lamphun Province. It also seeks to examine the names of the languages and dialects used by native speakers and other people. In addition, it analyzes linguistic hierarchy and the speakers' awareness of ethnic identity.

Data were collected by using four parts of questionnaires. They were answered by eighty informants living in Lamphun, aged from 45 to 80 years. They were divided into eight groups (10 people each).

It is found that there are eight languages and dialects in Lamphun. The names of languages and dialects used by native speakers are positive meanings but those used by other ethnic groups are negative meanings. These languages and dialects stand in a hierarchy based on frequency of use as follows: Chiang Mai Thai, Lamphun Thai, Yong, Lue, Pakakayo, Phrong and Mon.

It is also found that the Chiang Mai Thai group has a degree of awareness of ethnic identity higher than other groups, as can be seen from their participation in various group activities.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department.....Linguistics.....

Student's signature

Penchon Panrerk

Field of study.....Linguistics.....

Advisor's signature

ดร. กฤษดาวัน หงษ์ลาดารอม

Academic year.....2004.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำอันมีค่าอย่างต่อเนื่องต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ท่านจะ สละเวลาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่งแล้ว กำลังใจและความรู้ที่ได้รับจากท่านมีส่วนสำคัญทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ ประธานกรรมการและ ศาสตราจารย์ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ กรรมการ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำอันมีค่าแก่ผู้วิจัย รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ด้านภาษาศาสตร์ให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพิชัย พันธุ์ฤกษ์ คุณวันเพ็ญ พันธุ์ฤกษ์และคุณพรเพ็ญ พันธุ์ ฤกษ์ ผู้เป็นบิดา มารดาและพี่สาวของผู้วิจัย เป็นอย่างสูงที่คอยให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการ ศึกษา รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณ คุณชুম พันธุ์ฤกษ์ คุณสุรินทร์ พันธุ์ฤกษ์และคุณฉัตรดาว ชัน จันทร ผู้เป็นคุณย่า คุณอาและคุณน้าของผู้วิจัยสำหรับความเมตตากรุณาที่มีแก่ผู้วิจัยตั้งแต่วัยเยาว์ จนถึงปัจจุบัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จไม่ได้หากปราศจากความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกลุ่มตัวอย่างทุกคนในจังหวัดลำพูน และ ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ ภัณฑารักษ์ประจำพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย ที่ให้ข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน

ขอขอบพระคุณ มูลนิธิทานผู้หญิงเหิง พิศัลยบุตร เป็นอย่างสูงที่ได้สนับสนุนเงินทุนในการค้นคว้าวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณเพ็ญสินี กิจคำ และเพื่อนชาวภาษาศาสตร์ทุกคน สำหรับความห่วงใย ความช่วยเหลือทางวิชาการ ความเป็นมิตรและความบันเทิงที่มีให้กันมาโดยตลอด

คุณความดีทั้งหมดที่พึงหาได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา พี่สาว ครู อาจารย์ รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่านของผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 คำอธิบายศัพท์.....	5
2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายของภาษา.....	6
2.2 แนวคิดและการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์.....	13
2.3 การศึกษาชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์.....	15
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์.....	18
2.5 การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน.....	20
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	25
3.1 การเลือกชุมชนที่เหมาะสมกับการวิจัย.....	25
3.2 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดลำพูน.....	26

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การกำหนดจำนวนประชากร.....	26
3.4 การสุ่มตัวอย่างประชากร.....	28
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	28
3.6 การเก็บข้อมูล.....	30
3.7 การจัดระเบียบข้อมูล.....	31
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
4 จำนวนและลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อย.....	34
4.1 จำนวนภาษาและภาษาย่อยในชุมชน.....	34
4.2 จำนวนภาษาและภาษาย่อยนอกชุมชน.....	43
4.3 ลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อย.....	53
4.4 สรุป.....	57
5 ชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์.....	60
5.1 ชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกโดยกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่น.....	60
5.2 สรุปชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์.....	75
6 ความสำนึกทางชาติพันธุ์.....	77
6.1 การเล่าประวัติผู้อาวุโสในท้องถิ่น.....	78
6.2 การบอกชื่อและเล่าเรื่องเพื่อนสนิทในกลุ่มเดียวกัน.....	80
6.3 การบอกชื่อและขั้นตอนการสวมใส่เครื่องแต่งกาย.....	81
6.4 การบอกชื่อและเล่าเรื่องประเพณีประจำท้องถิ่น.....	83
6.5 การบอกชื่อและขั้นตอนการทำอาหาร.....	84
6.6 ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มมอญ.....	87
6.7 ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มยอง.....	88
6.8 ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มไทยเชียงใหม่.....	89
6.9 ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มไทยกลาง.....	90

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.10ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มไทยลำพูน.....	91
6.11ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มปะกาเกอญอ.....	92
6.12ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มลื้อ.....	93
6.13ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มโพรง.....	94
6.14สรุปความสำนึกทางชาติพันธุ์.....	95
7 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	96
7.1 สรุปผลเกี่ยวกับจำนวนภาษาในจังหวัดลำพูน.....	96
7.2 สรุปผลเกี่ยวกับลำดับชั้นของบทบาทและภาษา.....	97
7.3 สรุปผลเกี่ยวกับชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์.....	98
7.4 อภิปรายผล.....	99
7.5 ข้อเสนอแนะ.....	101
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	105
คำชี้แจงเกี่ยวกับภาคผนวก.....	106
ภาคผนวก ก: ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดลำพูน.....	107
ภาคผนวก ข: แผนที่จังหวัดลำพูน.....	109
ภาคผนวก ค: แบบสอบถาม.....	110
ภาคผนวก ง: รายละเอียดเกี่ยวกับผู้บอกภาษา.....	118
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	119

คลังวิทยานิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มไทยกลาง.....	34
ตารางที่ 2 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มไทยเชียงใหม่.....	35
ตารางที่ 3 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มไทยลำพูน.....	36
ตารางที่ 4 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มยอง.....	36
ตารางที่ 5 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มลื้อ.....	37
ตารางที่ 6 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มมอญ.....	38
ตารางที่ 7 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มปะกาเกอญอ.....	39
ตารางที่ 8 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มโพรง.....	39
ตารางที่ 9 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของจังหวัดลำพูน.....	41
ตารางที่ 10 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มไทยกลาง.....	43
ตารางที่ 11 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มไทยเชียงใหม่.....	44
ตารางที่ 12 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มไทยลำพูน.....	45
ตารางที่ 13 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มยอง.....	45
ตารางที่ 14 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มลื้อ.....	46
ตารางที่ 15 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มมอญ.....	47
ตารางที่ 16 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มปะกาเกอญอ.....	48
ตารางที่ 17 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มโพรง.....	49
ตารางที่ 18 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวนอกชุมชน.....	51
ตารางที่ 19 ลำดับชั้นของภาษาในจังหวัดลำพูน.....	54
ตารางที่ 20 ชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มไทยกลาง.....	60
ตารางที่ 21 ชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มไทยเชียงใหม่.....	62
ตารางที่ 22 ชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มไทยลำพูน.....	64
ตารางที่ 23 ชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มยอง.....	66
ตารางที่ 24 ชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มลื้อ.....	68
ตารางที่ 25 ชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มมอญ.....	70

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 26 ชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มปะกาเกะญอ.....	71
ตารางที่ 27 ชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มโพรง.....	73
ตารางที่ 28 ระดับความสำคัญจากการเล่าประวัติบรรพบุรุษ.....	79
ตารางที่ 29 ระดับความสำคัญจากการบอกชื่อและเล่าเรื่องเพื่อนในกลุ่ม.....	80
ตารางที่ 30 ระดับความสำคัญจากการบอกชื่อและขั้นตอนการสวมใส่เครื่องแต่งกาย.....	81
ตารางที่ 31 ระดับความสำคัญจากการบอกชื่อและเล่าเรื่องประเพณี.....	83
ตารางที่ 32 ระดับความสำคัญจากการบอกชื่อและขั้นตอนการทำอาหาร.....	84
ตารางที่ 33 ระดับความสำคัญทางชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน.....	85

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพที่ 1 รูปแบบลำดับชั้นของภาษาในประเทศไทย.....	7
ภาพที่ 2 การใช้ภาษาในชุมชน.....	40
ภาพที่ 3 ภาษาที่ใช้ในชุมชนของจังหวัดลำพูน.....	42
ภาพที่ 4 การใช้ภาษานอกชุมชน.....	50
ภาพที่ 5 จำนวนภาษาที่ใช้นอกชุมชน.....	52
ภาพที่ 6 ลำดับชั้นของภาษาตามการใช้ในจังหวัดลำพูน.....	56
ภาพที่ 7 ระดับความสำนึกทางชาติพันธุ์.....	86

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย